

HITELES TANÚSÁGTÉTEL

BRASNYÓ ISTVÁN: *Csapda*.

Forum, Újvidék, 1971.

Van egy táj, egy világ, amely a tudat világának szilárd jelenésében, a köznapiban, azt a ritka és ünnepléses élményt jelent, amelyet a kivételes lelkiállapotban, kábulatban vagy hipnotikus álomban a megszápító látszat varázsereje kölcsönöz a léleknek rövidebb-hosszabb időre, de amelyben a lélek mégis szembesül (és azonosul is) egy olyan lélektani minőséggel, amelynek természetéről hatására fölismeri a maga rejtett »kozmoszus eredetének« különös nagyságát, illetve nagyszerűségének egyszerű lényegét. Ez — nem kétséges — merőben más és bámulatosabb a köznapj lelki lényeg tudományosan megfogható reflexiójánál.

Egy különös táj, különös világ misztikus lelkiségébe visz bennünket Brasnyó István *Csapda* című novellás kötetének néhány darabjával, amelyekre nem illeszthető a realista jelző oly sokszor kompromittált formaruhája. Mondhatnám azt, hogy Brasnyó kötetének ezekkel a darabjaival írói föladatának nehezebb részét választotta, hogyha már eleve nem tett volna tanúbizonytságot arról, hogy a »titkok világának« meghonosult lakója, ismerője és hírhozója s nem véletlen vándora csupán, akire nem kötelező a tanúságtétel hitelessége.

Különös világának lakói hús-vér emberek, a mindennapi emberekhez hasonlatos végzetparanccsal, sorsiránnyal, de elütő létecékülönbséggel. Ezek a lények — a szó legdrasztikusabb értelmében — nem építenek és nem rombolnak, egyszerűen léteznek, mint valami szépséges mesében. Vannak a létezés legemberibb értelmének és küldetésének nevében, a meglekésülés végső céljának a jegyében: gondolkodnak, de e művelet minden fizikai következménye nélkül, amely a tárgyi okszerűség súlyával lekényszerítene őket a sárba, a valóságba, a fölülemelkedett (lelki) lét szféráiból, ahol minden

egyszerű, teljes, világos és érthető: a szó, a pillantás, a mozdulat, a gesztus, a megérkezés, az eltávozás, a mozdulatlanság, a beszéd, a némaság és a halál.

Brasnyó István e különös, kedves lényekkel benépesített és csak látszólag semmittevő novellavilága — az eszmélet küldetésének fölismerését tekintve — tisztább, humánusabb és nemesebb a realitás világánál, amelynek agyveleje, illetve értelme még mindig az »ártás« ösztönös törvényszerűségének a rabja, azaz szolgálja. S hogyha ezt a meditatív brasnyói novellavilágot mindenáron meg akarnánk fosztani szellemi-esztétikai érdemeinek méltóságától, értelmének és végzetlato üzenetének szépségeitől és igazságától, ellentétbe kerülünk önmagunkkal, amikor azt mondjuk: a haladás végcélja a szellemi tökéletesség.

A szerző mint realista író is ezzel a kötetével egy rendkívüli alkotó művész hiteles bizonyítkaival lépett az olvasó elé. Egy olyan alkotó jó tulajdonságaival és szerénységével, aki vásári zaj nélkül, de az írás szépségének annál nagyobb és maradandóbb élményével lép be az olvasó lelkébe, s akitől sokat várunk még. Természetesen nem a mennyiség, hanem a minőség értelmében.

Amennyire különös és megragadó a fantasztikus novelláiban, realisztikus novelláiban is elüt (pozitív értelemben) prózairó társaitól, mert sajtóságos, egyéni szellemi alkotát tekintve eleve más ember. *Csapda* című kötetével máris többet adott a vajdasági kultúrának, mint amennyit irodalmi méltatásunk legális fóruma fölmarkolni képes a makulátlan objektivitás nevében.

S kizárólag rajta múlik, mikor lépi át irodalmi tudatunk határmezsgyéjét azzal a művével, amely végre igazolná e táj szellemének teremto képességét.

ZÁKÁNY ANTAL